

Sygn. akt I ACa 400/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 września 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Ewa Tkocz
Sędziowie :	SA Joanna Naczyńska (spr.) SO del. Tomasz Tatarczyk
Protokolant :	Agnieszka Szymocha

po rozpoznaniu w dniu 30 września 2016 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa S. F. i I. F.

przeciwko K. Z.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie

z dnia 1 grudnia 2015 r., sygn. akt I C 434/13,

- 1) zmienia zaskarżony wyrok w punktach 1. i 2. o tyle, że orzeczone nimi odsetki zasądza od 2 grudnia 2015 r., a powództwo o zapłatę odsetek za okres od 19 lutego 2014 r. do 1 grudnia 2015 r. oddala;
- 2) oddala apelację w pozostałym zakresie;
- 3) zasądza od pozwanej na rzecz każdego z powodów po 3 600 (trzy tysiące sześćset) złotych z tytułu kosztów postępowania apelacyjnego.

SSO del. Tomasz Tatarczyk	SSA Ewa Tkocz	SSA Joanna Naczyńska
---------------------------	---------------	----------------------

Sygn. akt I ACa 400/16

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 1 grudnia 2015r. Sąd Okręgowy w Częstochowie zasądził z tytułu uzupełnienia zachowku od pozwanej K. Z. na rzecz powodów S. F. i I. F. po 32.548 zł z ustawowymi odsetkami od 19 lutego 2014r.; oddalił powództwa w pozostałej części, zasądził od pozwanej na rzecz każdego z powodów po 537,05zł z tytułu kosztów procesu i nakazał pobrać na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Częstochowie: od pozwanej 80,98zł, a od każdego z powodów po 99,14zł z tytułu nieuiszczonych kosztów sądowych.

Rozstrzygnięcie to Sąd Okręgowy podjął po ustaleniu, iż zmarły (...) K. F. był ojcem powodów S. F. (ur. (...)) i I. F. (ur. (...)). Powodowie wraz z ojcem i matką A. F. (1) zamieszkiwali domu wybudowanym przez małżonków F. na nieruchomości stanowiącej odrębną własność K. F., w C. przy ul. (...). Po rozwodzie, w roku 2000 K. F. wyprowadził się do domu położonego w C. przy ul. (...). Prowadził działalność gospodarczą polegającą na przeglądach i naprawach instalacji gazowych, którą zawiesił, a następnie zlikwidował. Nadużywał alkoholu i trwonił pieniądze, w związku z czym popadł w długi wobec banków, urzędu skarbowego, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, nie płacił alimentów na dzieci. Obciążał go także obowiązek spłaty byłej żony z tytułu podziału majątku wspólnego. Nieruchomość przy ul. (...), którą zajmowała A. F. (1) obciążona została hipoteką przymusową. Istniała obawa, że z przedmiotowej nieruchomości wszczęta zostanie egzekucja. W tych okolicznościach K. F. uzgodnił ze swoją siostrą – pozwaną K. Z., że spłaci ona jego długi, w tym wobec byłej żony, a on „przepisze” na nią nieruchomość położoną w C. przy ul. (...). Pozwana uzgodniła z A. F. (1) „spłatę” w imieniu K. F. w kwocie 140.000zł, w zamian za opuszczenie nieruchomości przy ul. (...). W tym czasie powodowie przebywali poza granicami Polski, gdzie pracowali zarobkowo. 26 września 2006r. A. F. (1) otrzymała od pozwanej 20.000zł, 13 października 2006r. - 117.500zł, a 14 października 2006r. - 2.500zł i zobowiązała się wyprowadzić z nieruchomości do końca grudnia 2006r. co też uczyniła. W listopadzie 2006r. pozwana spłaciła w imieniu K. F., jego zobowiązania będące przedmiotem postępowania komorniczego w kwocie 27.027zł i zobowiązania wobec Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w kwocie 42.528,07 zł, w wyniku czego wykreślona została hipoteka przymusowa obciążająca nieruchomość przy ul. (...). Łączna wysokość spłaconych przez pozwaną w imieniu K. F. zobowiązań wynosiła 208.555zł. Umową darowizny z 29 stycznia 2007r. K. F. darował pozwanej: zabudowaną budynkiem mieszkalnym nieruchomość położoną w C. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy w C. prowadzi księgę wieczystą KW nr (...) oraz udział wynoszący 98/204 części w nieruchomości położonej w C. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy w C. prowadzi księgę wieczystą KW nr (...). Po otrzymaniu darowizny, 24. marca 2009r. pozwana spłaciła zobowiązania K. F. wobec urzędu skarbowego w kwocie 4.245,20zł, a 14. stycznia 2008r. należności wobec banku w kwocie 624,12zł. Przeprowadziła remont domu oraz dokonała innych nakładów na nieruchomość przy ulicy (...), których łączna wartość na dzień (...) wynosiła 72.100zł.

Sąd Okręgowy ustalił również, iż K. F. w ostatnich latach przed śmiercią otrzymywał pomoc finansową z MOPS-u w formie talonów o wartości 300zł oraz gotówki w kwocie 140zł. Postanowieniem z 3 kwietnia 2013r. Sąd Rejonowy w C. stwierdził, że spadek po K. F., na podstawie ustawy nabyły jego dzieci - powodowie: S. F. i I. F. w 1/2 części każdy z dobrodziejstwem inwentarza. Jednocześnie tymże postanowieniem stwierdzono, że spadek po T. F. (ojcu K. F.) zmarłym (...)nabył m.in. K. F. w 1/3 części. W chwili śmierci, K. F. był współwłaścicielem następujących nieruchomości:

1. położonej w C. przy ul. (...) objętej księgą wieczystą KW nr (...) – mając udział 30/2520 o wartości 6.876 zł,
2. położonej w C. przy ul. (...) objętej księgą wieczystą KW nr (...) – mając udział 2/132 o wartości 4.256 zł,
3. położonej w C. przy ul. (...) objętej księgą wieczystą KW nr (...) – mając udział 2/132 o wartości 12 zł,
4. położonej w C. przy ul. (...) objętej księgą wieczystą KW nr (...) – mając udział 1/3 o wartości 63.300 zł.

Na dzień otwarcia spadku, wartość nieruchomości, jakie K. F. darował pozwanej, z pominięciem wartości nakładów przez nią poczynionych, wynosiła: 393.500zł - w odniesieniu do nieruchomości położonej w C. przy ul. (...) dla której Sąd Rejonowy w C. prowadzi księgę wieczystą KW nr (...) oraz 19.700 zł – w odniesieniu do udziału wynoszącego 98/204 części w nieruchomości położonej w C. przy ul. (...) dla której Sąd Rejonowy w C. prowadzi księgę wieczystą KW nr (...).

Sąd Okręgowy dał wiarę świadkowi A. F. (1), że otrzymała ona od pozwanej z tytułu spłaty udziału w majątku wspólnym 140.000zł, a nie jak twierdziła pozwana 257.500zł, mimo iż zeznania te nie przystawały wprost do pokwitowań i dowodów wpłaty przedłożonych przez pozwaną. Zauważył, iż wprawdzie z treści dokumentu datowanego na 12 października 2006r. wynika, że A. F. (1) przyjęła od pozwanej 140.000zł, a z potwierdzenia wpłaty datowanego na 13 października 2006r. wynika, że w tym dniu pozwana wpłaciła na rachunek A. F. (1) kwotę 117.500zł, niemniej uznał, iż dokument datowany na 12 października 2006r. odzwierciedlał stan istniejący na dzień 14 października 2006r i obejmował wpłatę dokonaną 13 października 2006r. A. F. (1) zasugerowała, iż data na dokumencie z 12 października 2006r mogła zostać przerobiona (z cyfry „4” na cyfrę „2”), lecz Sąd Okręgowy uznał, że najpewniej dokument ten został przygotowany 12 października 2006r., natomiast A. F. (1), podpisując go 14 października 2006r. nie zwróciła uwagi na datę. Do takich wniosków doprowadziły Sąd Okręgowy następujące przesłanki: po pierwsze wartość darowanej pozwanej nieruchomości na dzień otwarcia spadku oszacowana została na kwotę 393.500 zł z czego A. F. (1) miała być „spłacona” tylko ze wspólnych nakładów na dom, gdyż działka stanowiła odrębny majątek K. F.. Jeśli do tego dodać obciążenie nieruchomości hipoteką, to nieadekwatne do wartości nakładów A. F. (1) byłoby spłacanie jej kwotą 257.00 zł. Po drugie, uwzględniając przezorność pozwanej oraz wysokość przekazanej A. F. (1) gotówki można – w świetle doświadczenia życiowego – przyjąć założenie, iż gdyby pozwana rzeczywiście przekazała A. F. (1) oprócz kwoty 140.000 zł jeszcze dodatkowo 117.500zł to czynność ta znalazłaby potwierdzenie w formie pisemnej, w szczególności dokument z 13 października 2006r. powinien zawierać wzmiankę albo o dodatkowej zapłacie 117.500zł (ponad kwotę ujętą w dokumencie z 12 października 2006r.) albo o globalnej kwocie spłaty wynoszącej 257.500 zł. Tymczasem z dokumentu z 13 października 2006r., którego załącznikiem jest bankowy dowód wpłaty 117.500zł z tejże daty, wynika jedynie, że A. F. (1) rozliczyła się już z byłym mężem K. F. i zobowiązuje się do opuszczenia nieruchomości. Z dokumentu tego nie wynika jaką kwotą tytułem spłaty wystawca dokumentu otrzymał (brak jest przy tym odwołania do załączonego do dokumentu potwierdzenia wpłaty na rachunek bankowy). Po trzecie, twierdzenie A. F. (1) o wysokości otrzymanej spłaty znajduje oparcie w zeznaniach świadka K. B., natomiast nie podważają ich niewiarygodne zeznania pozwanej, bowiem według relacji pozwanej, dodatkowe 117.500zł miało zostać jej przekazane A. F. (1) na skutek niedotrzymania przez nią obietnicy, iż opuści nieruchomość po zapłacie jej kwoty 140.000 zł. Biorąc pod uwagę czas w jakiej miałyby nastąpić przekazanie dodatkowych 117.500 zł (następnego dnia po wpłacie 140.000zł) wersja ta jest wysoce nieprawdopodobna. Doświadczenie życiowe pozwala na stwierdzenie, iż pozwana w takiej sytuacji próbowałaby wprawdzie, przez jakiś czas (co najmniej kilkunastu dni) wpłynąć na byłą szwagierkę, aby ta dotrzymała słowa, tym bardziej, że jak wynika z treści dokumentu z 13 października 2006r. nie spieszyło jej się na tyle, aby oczekiwała opuszczenia mieszkania w przeciągu kilkunastu dni. Gdyby w istocie doszło do przekazania A. F. (1) dodatkowych 117.500zł na skutek niedotrzymanej obietnicy ze strony A. F. (1), to tym bardziej dokument z 13 października 2006r. powinien odzwierciedlać globalną sumę otrzymanych przez A. F. (1) od K. Z. pieniędzy. W związku z powyższym w zakresie twierdzeń o przekazaniu A. F. (1) dodatkowych 117.500 zł, uznane zostały za niewiarygodne nie tylko zeznania pozwanej, ale i B. S., M. U., B. P., H. F. i K. S., którzy wiedzą o przekazaniu A. F. (1) dodatkowej kwoty 117.500zł świadkowie uzyskali od pozwanej.

Podając powyższe ustalenia ocenie prawnej, Sąd Okręgowy stwierdził, iż podstawę materialnoprawną roszczeń powodów o uzupełnienie należnego im po ojcu zachowku stanowi art. 1000 § 1 k.c. w zw. z art. 991 § 1 i 2 k.c. Wyjaśnił, iż roszczenie to nie jest roszczeniem solidarnym, w konsekwencji czego każdy z uprawnionych może domagać się tylko i wyłącznie równowartości należnego mu zachowku. Podkreślił, iż wbrew wywodom pozwanej, powodowie są legitymowani do żądania uzupełnienia zachowku, ponieważ sformułowanie „byliby powołani do spadku z ustawy”, którym operuje przepis z art. 991 § 1 k.c. tylko formalnie legitymizuje daną osobę spośród kręgu wymienionych spadkobierców ustawowych i oznacza, że zachowku może domagać się tylko ten zespół podmiotów, który in casu byłby (gdyby nie testament) lub jest uprawniony do dziedziczenia z mocy ustawy. Nie można przyjmować, iż zwrot ten wyklucza spośród uprawnionych do zachowku osoby, które zostały powołane do spadku z mocy ustawy niezależnie od tego jaki udział lub wartość spadku (liczonych w sposób określony w art. 992 k.c. i art. 993 k.c.) otrzymali. Przyjęcie takiej interpretacji umożliwiłoby spadkodawcom w łatwy sposób pozbawiać wymienionych w art. 991 § 1 k.c. spadkobierców ustawowych należnego im zachowku, z obejściem rygorystycznej normy z art. 1008 k.c. dotyczącej wydziedziczenia. Wystarczającym byłoby sporządzenie testamentu, w którym do spadku w 9/10 częściach

testator powołałby tylko jedną osobę spośród kilku zstępnych. Pozostali zstępni, będąc powołani do spadku z ustawy nie mogliby żądać uzupełnienia przysługującego im zachowku. Tymczasem przepis z art. 991 § 2 k.c. (podobnie jak przepis z art. 1000 § 1 k.c.) wyraźnie przewiduje możliwość uzupełnienia zachowku, co również potwierdza przyjętą przez Sąd interpretację, iż sam fakt dziedziczenia ustawowego nie wyklucza roszczenia o zachówek (bądź o uzupełnienie zachowku). Na poparcie swego stanowiska, Sąd Okręgowy przywołał wyrok Sądu Najwyższego z 30 stycznia 2008r. sygn. III CSK 255/07, w którym stwierdzono, że gdy powołanie do spadku nie pokrywa należnego zachowku, uprawniony może żądać uzupełnienia zachowku od podmiotu obdarowanego na podstawie art. 1000 § 1 k.c. oraz stanowisko doktryny, iż z sytuacją, że „uprawniony nie może otrzymać od spadkobiercy należnego mu zachowku na gruncie przepisu z art. 1000§1 k.c. mamy do czynienia, gdy wartość stanu czynnego spadku przypadająca spadkobiercy przyjmującemu spadek z dobrodziejstwem inwentarza nie wystarcza na zaspokojenie zachowku” (tak: J. Kremis [w:] Kodeks cywilny, komentarz pod red. E. Gniewka i P. Machnikowskiego, wyd. 6. Warszawa 2014, str. 1809).

Sąd Okręgowy nie podzielił podniesionego przez pozwaną zarzutu nadużycia prawa ze strony powodów, którego uwzględnienie skutkowałoby oddaleniem powództwa na podstawie art. 5 k.c. Stwierdził, iż okoliczności sprawy nie pozwalają na przyjęcie, że domaganie się przez powodów uzupełniania zachowku jest sprzeczne z zasadami współzycia społecznego. Co prawda powodowie, zwłaszcza w ostatnim okresie przed śmiercią K. F. nie utrzymywali z ojcem intensywnych kontaktów, niemniej oceniając ich zachowanie nie można abstrahować od sytuacji osobistej powodów, a także postępowania spadkodawcy. K. F. niełożył na utrzymanie powodów, nie utrzymywał z nimi kontaktów i nadużywał alkoholu. Powodowie przebywali i pracowali poza granicami Polski i wprawdzie nie wykazywali żywego zainteresowania losem swojego ojca, niemniej mieli świadomość, że „opiekuje” się nim pozwana. Również problemy zdrowotne pozwanej nie uzasadniały w ocenie Sądu Okręgowego oddalenia roszczeń powodów na podstawie art. 5 k.c. Pozwana nie jest osobą ubogą, a częściowe „uszczerplenie” jej majątku przez uzupełnienie należnego powodom zachowku nie pozbawi jej ewentualnej możliwości finansowania swojego leczenia.

Sąd Okręgowy stwierdził, iż stosownie do art. 993 k.c. przy obliczaniu zachowku dolicza się do spadku darowizny oraz, że zgodnie z art. 888§1 k.c. darowizna jest umową nazwaną, prowadzącą do przysporzenia majątkowego obdarowanego bez ekwiwalentu. Podkreślił, iż darowizna nieruchomości objętej KW nr (...) oraz udziału w nieruchomości objętej KW nr (...), jaką formalnie otrzymała pozwana, uzyskana została „w zamian” za uprzednią spłatę zobowiązań K. F.. Stąd też efektywnie wzbogacenie (obdarowanie) pozwanej stanowiło różnicę pomiędzy poniesionymi przez nią do daty darowizny wydatkami (na spłatę długów) a wartością ww. nieruchomości. Przyjął, iż dokonana 29 stycznia 2007r. darowizna stanowiła częściowo czynność prawną odpłatną (określaną w doktrynie jako tzw. *negotium mixtum cum donatione*), gdyż pozwana „poświęciła” część swoich aktywów na uzyskanie przedmiotu darowizny. Wskazał, iż stwierdzenie, że wbrew nazwie umowy, strony nie zawarły umowy darowizny, ponieważ świadczenie było odpłatne, nie przesądza nieważności umowy, lecz tylko to, że nie jest to tylko umowa darowizny. W konsekwencji, pomniejszając wartość podarowanych pozwanej nieruchomości, tj. 413.200zł (suma wartości nieruchomości objętej KW nr (...) bez nakładów i wartości nieruchomości objętej KW nr (...)) o kwoty spłaconych długów K. F., tj. 208.555 zł, przyjął, że darowizna dokonana na rzecz pozwanej doliczona do spadku po K. F. na podstawie art. 993 k.c. miała wartość 204.645 zł (413.200zł -208.555 zł). Sumując tak obliczoną wartość darowizny z kwotą 74.453zł stanowiącą wartość odziedziczonych przez pozwanych nieruchomości (spadku), wysokość schedy spadkowej, stanowiącej podstawę do obliczenia zachowku, Sąd Okręgowy ustalił na 279.098 zł. Na podstawie art. 991 § 1 k.c. w zw. z art. 931 § 1 k.c. przyjął, iż połowa wartości udziału spadkowego, który z tytułu zachowku przysługiwał każdemu z powodów wynosi: 69.774zł (jako 1/4 z 279.098). W konsekwencji, uwzględniając wartość nabytego przez każdego z powodów spadku (w kwocie 37.226 zł), Sąd Okręgowy stwierdził, iż z tytułu uzupełnienia zachowku każdemu z powodów pozwana powinna zapłacić 32.548 zł (69.744zł -37.226 zł). Kwotę tę zasądził z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w płatności, liczonymi od doręczenia pozwanej odpisu pozwu, a to na podstawie art. 481§1 i 2 k.c. w zw. z art. 455 k.c., stwierdzając że powodowie nie wykazali, by wzywali wcześniej pozwaną do uzupełnienia należnego im zachowku. W dalszym idącym zakresie roszczenia powodów oddalił, jako bezzasadne. Koszty procesu, stosownie do art. 100 zd. 1 i art. 109 § 2 k.p.c. rozdzielił między stronami i przy przyjęciu, iż powodowie utrzymali się ze swym roszczeniem w 29% zasądził od pozwanej na rzecz każdego z powodów po 537,05 zł z tytułu zwrotu kosztów

procesu, które globalnie wyniosły 28.590 zł z czego powodowie ponieśli koszty w łącznej kwocie 21.373 zł (11.139 zł tytułem opłaty, 3.000 zł tytułem zaliczki na biegłego, 7.234 zł tytułem zastępstwa procesowego), tymczasem powinni byli ponieść koszty w kwocie 20.288,90 zł (jako 71 % z kwoty 28.590 zł). Nadto, w oparciu o art. 113 ust. 1 i 2 ustawy z 28 lipca 2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn. Dz. U. z 2014r., poz. 1025 ze zm.) orzekł o nieuiszczonych kosztach sądowych.

Apelację od wyroku w części uwzględniającej powództwo wniosła pozwana, domagając się jego zmiany przez oddalenie powództwa w całości i zasądzenie na jej rzecz kosztów procesu za obie instancje. Zarzuciła, iż uwzględniając powództwo Sąd Okręgowy naruszył zarówno prawo procesowe, jak i prawo materialne, a to:

- art. 1000 §1 k.c. poprzez jego błędne zastosowanie wobec prawidłowego ustalenia, że pozwana w dniu 29 stycznia 2007r. nie zawarła ze swoim bratem (a spadkodawcą) K. F. umowy darowizny, a umowę o odpłatnym charakterze;
- art. 455 k.c. w zw. z art. 481 k.c. przez ich błędne zastosowanie i orzeczenie o odsetkach od dnia doręczenia pozwanej odpisu pozwu, w sytuacji gdy o wysokości zachowku Sąd orzekł według stanu darowizny z chwili jej dokonania i cen z chwili ustalania zachowku (art. 995 §1 k.c.), a zatem wysokość zasądzonej z tytułu zachowku kwoty określa wysokość roszczenia osoby uprawnionej do zachowku, które dopiero z tym momentem staje się wymagalne;
- art. 321 § 1 k.p.c. poprzez orzeczenie na rzecz powodów zachowku w częściach przypadających na każdego z nich oddzielnie, w sytuacji gdy powództwo było sformułowane błędnie i obejmowało żądanie zasądzenia zachowku solidarnie, a zatem powinno zostać oddalone jako nieznajdujące oparcia w przepisach prawa materialnego – co rażąco narusza podstawowe zasady procesu cywilnego, a w szczególności zasadę kontrydiktoryjności i dyspozycyjności;
- art. 233 §1 k.p.c. poprzez błędną ocenę zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego w zakresie wysokości kwot otrzymanych przez A. F. (1) od pozwanej z tytułu spłaty udziału w majątku wspólnym z K. F. i uznanie zeznań A. F. (1) za wiarygodne, w sytuacji gdy nie przystają one do rzeczywistości i pozostałych dowodów, w tym pokwitowań i dokumentów wpłaty znajdujących się w aktach sprawy.

Powodowie wnieśli o oddalenie apelacji, jako bezzasadnej i o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Wbrew zarzutom apelacji, Sąd Okręgowy nie naruszył art. 321§ 1 k.p.c., ani zasady dyspozycyjności i kontrydiktoryjności procesu cywilnego. Skoro powodowie domagali się zasądzenia na ich rzecz solidarnie 222.773,50zł, to zasądzając na rzecz każdego z powodów po 32.548zł, Sąd Okręgowy nie orzekł ponad żądanie pozwu, jako że łączna suma kwot zasądzonych na rzecz powodów, w oparciu o wskazane w pozwie okoliczności faktyczne, nie przekroczyła kwoty dochodzonej pozwem.

Nie sposób też podzielić stanowiska apelującej, iż umowa mocą której zmarły K. F. przeniósł na nią własność nieruchomości przy ul. (...), zawarta 29 stycznia 2007r., wbrew swej nazwie, w całości była umową odpłatną. Oceniając charakter tej umowy Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu Okręgowego, iż umowa ta miała charakter mieszany - po części odpłatny, a po części nieodpłatny oraz przyjmuje, że w części prowadzącej do nieodpłatnego przysporzenia majątkowego na rzecz pozwanej traktowana być musi jako umowa darowizny ze wszelkimi tego rygorami, w tym z obowiązkiem doliczenia wartości tejże darowizny w trybie art. 1000 §1 k.c. do spadku dla ustalenia sumy pieniężnej należnej powodom z tytułu zachowku po zmarłym ojcu. Taka kwalifikacja umowy odzwierciedla rzeczywisty stan faktyczny i czynności podjęte przez K. F. i pozwaną oraz nie krzywdzi żadnej ze stron procesu.

Niezasadne okazały się także zarzuty kwestionujące wiarygodność zeznań świadka A. F. (2). Braku wiarygodności zeznań tego świadka nie można było bowiem wywieść z treści dokumentów – pokwitowań i dowodów wpłat przedłożonych przez pozwaną. Otóż dokument datowany na 26 września 2006r. oprócz pokwitowania odbioru kwoty 20.000zł przez A. F. (1), zawierał porozumienie A. F. (1) i K. F. co do rozliczenia majątkowego, a w szczególności wysokości spłaty z tytułu połowy nakładów na nieruchomość przy ul. (...). Dokumentuje on, iż małżonkowie F. zgodnie

ustalili, iż spłata ta wyniesie 140.000zł i zaspakajając będzie wszelkie roszczenia A. F. (1). Nadto, A. F. (1) wyraźnie oświadczyła, iż nie będzie wnosić żadnych pretensji, ani roszczeń z tytułu takiego rozliczenia. Treść tegoż porozumienie honorowana jest przez kolejny dokument, datowany na 12 października 2006r., podpisany przez A. i K. F. o treści: „A. F. (1) kwituje odbiór kwoty 140.000zł od byłego męża K. F. – jako zwrot połowy nakładów poczynionych na budowę budynku mieszkalnego położonego w C. przy ul. (...). Ponadto A. F. (1) oświadcza, że w ten sposób wszelkie jej roszczenia o zwrot tych nakładów zostały zaspokojone i nie będzie wnosić żadnych pretensji, ani roszczeń z tego tytułu”. Obydwa dokumenty podpisane przez małżonków F. - datowany na 26 września i datowany na 12 października – miały moc prawną i były wiążące. W świetle ich treści i skutków prawnych niewiarygodne są twierdzenia pozwanej, iż A. F. (1) rozmyśliła się po podpisaniu drugiego oświadczenia i zażądała dodatkowej kwoty 117.500zł, a pozwana niezwłocznie, bo 13 października 2006r. uczyniła zadość temu dodatkowemu żądaniu A. F. (1). Nie podważając wiarygodności bankowego dowodu wpłaty 117.500zł, dokonanej 13 października 2006r., prawdopodobnym jest, iż oświadczenie datowane na 12 października 2006r. zostało podpisane po wpłacie 117.500zł, dokonanej 13 października 2006r., przypuszczalnie 14 października 2006r., zaś podpisując je A. F. (1) nie zauważyła niezgodności daty. Zatem wbrew wywodom apelacji, Sąd Okręgowy trafnie ocenił wiarygodność zeznań świadka A. F. (1) i pozwanej w kontekście treści dokumentów, datowanych na 26 września i 12 października 2006r., jako że po pierwsze w świetle treści tychże dokumentów żądanie przez A. F. (1) dodatkowej kwoty jawiłoby się jako oczywiście bezzasadne, a po wtóre - tak jak to trafnie zauważył Sąd Okręgowy spłata kwoty 257.500zł byłaby niewspółmiernie wysoka do wartości połowy nakładów poczynionych z majątku wspólnego przez małżonków F. na część zabudowaną nieruchomości przy ul. (...). W konsekwencji, Sąd Okręgowy miał pełne podstawy ku temu by uznać za niewiarygodne także zeznania świadków, którzy powzięli wiedzę o żądaniu tej dodatkowej kwoty 117.500zł ze słyszenia – z relacji pozwanej.

Odnosił natomiast skutek zarzut naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 455 k.c. w zw. z art. 481 k.c., jakkolwiek co do zasady Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu Okręgowego, iż roszczenie o zapłatę zachowku, jak i o uzupełnienie zachowku staje się wymagalne z chwilą wezwania spadkobiercy lub obdarowanego do zapłaty. Jednakże w rozpatrywanej sprawie zaszła konieczność zasięgnięcia opinii biegłego sądowego, który oszacował wartość darowanej pozwanej nieruchomości według cen znacznie późniejszych niż data doręczenia odpisu pozwu (ceny transakcyjne z blisko półrocznym opóźnieniem po dacie doręczenia odpisu pozwu). W tej sytuacji obciążenie pozwanej odsetkami za okres sprzed wyrokowania prowadziłyby do wzbogacenia się powodów kosztem pozwanej. Konstatacja ta legła u podstaw przyjęcia, iż w okolicznościach rozpatrywanej sprawy odsetki od zasądzonych na rzecz powodów kwot stanowiących uzupełnienie zachowku należne są od dnia następującego po dniu wyrokowania przez Sąd Okręgowy.

Z tych to też względów, Sąd Apelacyjny – na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok o tyle, że odsetki od zasądzonych na rzecz powodów kwot z tytułu uzupełnienia zachowku zasądził od 2 grudnia 2015r., zaś powództwo o zapłatę odsetek za okres od 19 lutego 2014r. do 1 grudnia 2015r. oddalił. W dalszym idącym zakresie apelację oddalił, w oparciu o art. 385 k.p.c., jako bezzasadną. Skoro apelacja odniosła skutek tylko w nieznacznej części, tj. co do odsetek, zatem Sąd Apelacyjny nie znalazł podstaw, by zmienić rozstrzygnięcie o kosztach procesu, zwłaszcza że jako dochodzone obok żądania głównego nie były one wliczane w wartość przedmiotu sporu, stąd też nie zmieniły określenia stosunku w jakim powodowie utrzymali się ze swym roszczeniem. Stwierdzenie, iż powodowie ulegli tylko co do nieznacznej części swego roszczenia, nie wliczanej do wartości przedmiotu zaskarżenia, legło także u podstaw rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego w oparciu o art. 100 zdanie drugie k.p.c. w zw. z art. 108 §2 k.p.c. i obciążenia pozwanej w całości kosztami postępowania apelacyjnego, w tym obowiązkiem zwrotu każdemu z powodów kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym w stawce minimalnej, przewidzianej w § 2 pkt. 5 w zw. z §10 ust. 1 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015r., poz. 1800).

SSO Tomasz Tatarczyk SSA Ewa Tkocz SSA Joanna Naczyńska